

จดหมายข่าวสารไทยศึกษา

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๑

ISSN 1685 8530

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถาบันไทยศึกษา
๒. เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องไทยศึกษาสู่สังคมเพื่อความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมไทย

การเผยแพร่ เผยแพร่ปีละ ๔ ฉบับ

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา
 ผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ทองทักษ์
 รองผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา ฝ่ายบริหาร
 รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์
 รองผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิจัย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤทธิรงค์ จิวากานนท์
 รองผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์

คณะผู้จัดทำ นางวรารภรณ์ จิรัชัยศักดิ์ นางสาวรุ่งอรุณ กุลธำรง
 นางสาวนา ชันชนะ

จัดรูปเล่ม นางสาวนา ชันชนะ นางจันทิพย์ จำปาทิพย์งาม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประชาสัมพันธ์ นางนภาพร วิริยะบุศย์ จัดส่งสมาชิก นางสาวใจ คล้ายพุด

สำนักงาน สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารประชาธิปไตย - ราชมังคลาภิเษก ชั้น ๙ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท

แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๑๘ ๗๔๙๓ - ๕

โทรสาร ๐ ๒๒๕๕ ๕๖๖๐ ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา โทรศัพท์ ๐ ๒๒๑๘ ๗๔๑๐

E-mail: thstudies@chula.ac.th เว็บไซต์ <http://www.thaistudy.chula.ac.th>

○ ผู้สนใจขอรายละเอียดหรือบอกรับจดหมายข่าวสารไทยศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ถ้อยแถลง

จดหมายข่าวสารไทยศึกษานี้ ยังคงอุดมด้วยสาระที่น่ารู้เช่นเคย และด้วยเหตุที่มีวันสำคัญในช่วงเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม นั่นคือวันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สารไทยศึกษานี้จึงขอความเป็นมาและความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา และบุญประเพณีในเทศกาลเข้าพรรษา มาเล่าสู่กันฟัง นอกจากนี้ยังมีเรื่องขัตติยนาฏกรรณโกสินทร์กับการสนับสนุนและส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมไทยของอาจารย์ ดร. ดินาร์ บุญธรรม จากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กล่าวถึงขัตติยนาฏกรรณโกสินทร์ ๔ พระองค์ ได้แก่ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทั้ง ๔ พระองค์ทรงมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนและส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมไทยจนมีรากฐานมั่นคงและพัฒนาจนเป็นสินค้าออกที่มีชื่อของประเทศไทยได้ ปัจจุบัน “มูลนิธิศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ” มีผลงานมากมายเป็นที่ประจักษ์และเป็นสิ่งเชิดชูเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้ชาวโลกได้ชื่นชม

คอลัมน์อื่นๆที่น่าสนใจ เช่น สรุปละเอียดการจัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “อาหารกับความเชื่อในสังคมไทย” ซึ่งสถาบันไทยศึกษาจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุม ๑๐๕ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแนะนำศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา เป็นต้น

สุดท้ายนี้คณะผู้จัดทำขอขอบคุณท่านผู้อ่านที่ติดตามผลงานสถาบันไทยศึกษามาโดยตลอด หากประสงค์จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของสถาบันไทยศึกษาขอความกรุณาสอบถามได้ที่ สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือที่ E-mail: thstudies@chula.ac.th จะขอบพระคุณยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
ขัตติยนารีกรุงรัตนโกสินทร์กับการสนับสนุน และส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมไทย	ดิनาร์ บุญธรรม ๔
วันอาสาฬหบูชาและบุญประเพณี ในเทศกาลเข้าพรรษา	วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์ ๑๓
วรรณวลี วลีไทย	๑๗
สรุปสาระการจัดสัมมนาวิชาการ “อาหารกับความเชื่อในสังคมไทย”	๒๑
รายการวิทยุไทยศึกษา	วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์ ๒๕
แนะนำศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา	๒๖
แนะนำเว็บไซต์ไทยศึกษา	วาสนา ชันชนะ ๒๙

ขัตติยนารีกรุงรัตนโกสินทร์กับการสนับสนุนและส่งเสริม งานศิลปหัตถกรรมไทย

ตินาร์ บุญธรรม¹

เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่างานศิลปหัตถกรรมเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักของชาวโลก เพราะงานหัตถกรรมหลากหลายของไทยเป็นสินค้าออกที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นผ้าทอ เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องจักสาน หรือดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งไม่ใช่งานอุตสาหกรรมแบบโรงงานขนาดใหญ่ที่ดำเนินขั้นตอนการผลิตด้วยเครื่องจักร แต่กว่าที่ประเทศไทยเราจะสามารถดำรงความเป็นศูนย์กลางงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งในโลกได้อยู่ทุกวันนี้ งานศิลปหัตถกรรมไทยประสบกับภาวะคุกคามมาเป็นเวลานาน จากยุคแห่งการทำสนธิสัญญาบาวริง (พ.ศ. ๒๓๙๘) ซึ่งถือกันว่าเป็นยุคเริ่มเปลี่ยนโฉมหน้าเศรษฐกิจของไทยจากการผลิตเพื่อยังชีพไปสู่การผลิตเพื่อเข้าสู่ระบบการค้าเสรีในตลาดโลก มาจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบันที่รัฐบาลพยายามทำให้ประเทศไทยกลายเป็นหนึ่งในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนภาคอุตสาหกรรมจากต่างชาติ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ยุครัตนโกสินทร์ได้คุกคามงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยหลายประเภท ทำให้ผู้ผลิตงานต้องเปลี่ยนวิธีการทำมาหากินจนในที่สุดต้องเลิกการผลิตงานหัตถกรรมที่ตนเป็นผู้สืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาเหล่านั้นจากบรรพบุรุษไป

ภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นเป็นปัญหาเรื้อรังและยืดยาว ผ่านรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาจนกระทั่งถึงรัชกาลปัจจุบัน แต่เหตุหนึ่งที่ทำให้งานศิลปหัตถกรรมไทยยังคงดำรงอยู่ได้และในปัจจุบันได้ฟื้นคืนสภาพกลับมาเป็นแหล่งรายได้

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใหญ่ให้ประเทศก็คือ ยังมีคนไทยจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ และผู้ส่งเสริมสนับสนุนงานหัตถกรรมเหล่านี้อยู่ตลอดมา ด้วยยังตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ใช้สอยจากงานหัตถกรรมเหล่านี้ว่ายังเป็นเครื่องใช้ที่เหมาะสมกับวิถีการกินอยู่แบบไทยและดินฟ้าอากาศในเมืองไทย หนึ่งในกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมมาโดยตลอดคือพระขัติยนาธิราชในพระบรมราชจักรีวงศ์ ซึ่งหมายถึงเจ้านายสตรีตั้งแต่สมเด็จพระอัครมเหสี พระภรรยาเจ้าทุกพระองค์ พระราชธิดา พระเจ้าพี่นาง น้องนางเธอ ไปจนถึงพระเจ้านหลานเธอในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดมาจนกระทั่งถึงรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งหากจะนับแล้วก็มีจำนวนมากมายหลายพระองค์ แต่ที่จะยกมากล่าวในที่นี้จะเน้นเฉพาะพระขัติยนาธิราช ๔ พระองค์ที่ทรงพระอิสริยยศคือสมเด็จพระอัครมเหสีหรือสมเด็จพระมเหสีเทวีตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พระขัติยนาธิราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทั้ง ๔ พระองค์นี้ทรงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สนับสนุน และส่งเสริมการผลิตงานหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทต่างๆของไทย ก็ด้วยทรงตระหนักในคุณค่าความเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและความงดงามเหมาะสมกับวิถีชีวิตไทยๆ ของงานหัตถกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ยังทรงใช้สอยผลงานศิลปหัตถกรรมต่างๆเหล่านั้นเป็นเครื่องใช้ส่วนพระองค์จนตลอดพระชนม์ชีพ เป็นแบบแผนและแบบอย่างที่ดีแก่กุลสตรีไทยมาจนถึงปัจจุบัน

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พระพันปีหลวง ซึ่งทรงศักดิ์เป็นสมเด็จพระอัครมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการทอผ้าไหมไทย โดยเฉพาะผ้าไหมพื้นบ้านประเภทต่างๆที่คนไทยยังต้องใช้สอยอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่นผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหม ไส้รง ผ้าไหมลายราชวัตร เพราะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น อิทธิพลของการแต่งกายแบบตะวันตก และการใช้ผ้าซึ่งผลิตจากประเทศตะวันตกเกิดแพร่หลายขึ้นในประเทศไทย ยังผลให้อุตสาหกรรมการทอผ้าไหมในราชอาณาจักรซบเซาลง ทั้งๆที่ยังมีผู้ใช้ผ้าไหมอยู่ในชีวิตประจำวัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการที่จะพัฒนาการผลิตเส้นไหมของไทยและอุตสาหกรรมการทอผ้าไหมให้ขยายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ด้วย ได้ทรงมอบหมายภารกิจนี้แก่กระทรวงเกษตรธิการซึ่งได้จ้างที่ปรึกษาชาวญี่ปุ่นเข้ามาใน

การวางแผน พัฒนาการผลิตเส้นไหมและการทอผ้าไหมของไทย สมเด็จพระศรีพัชริน
ทราบรมราชินีนาถ มีส่วนในการสนองพระราชดำรินี้ด้วยการทรงสนับสนุนบรรดา
ข้าหลวงในราชสำนักของพระองค์ให้ไปฝึกหัดการปั่นเส้นไหมและทอผ้าไหม ในส่วน
พระองค์เองทรงสนับสนุนการทอผ้าไหมด้วยการทรงพระภูษาที่ทอจากไหมไทย
จนตลอดพระชนม์ชีพ นับได้ว่าทรงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ไม่ให้เกิดการทอผ้าไหมไทย
สูญสิ้นไปในยุคที่ผ้าฝรั่งเริ่มเข้ามาตีตลาดในประเทศไทย

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นพระมเหสี
เทวีอีกพระองค์หนึ่งในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตระหนักถึง
คุณค่าความงามของผ้าทอพื้นบ้าน สมเด็จพระบรมราชเทวีพระองค์นี้โปรดการเย็บปักถักร้อย
มาแต่ทรงพระเยาว์ ได้ทรงตั้งโรงเย็บผ้าส่วนพระองค์ขึ้นในขณะยังประทับอยู่ใน
พระบรมมหาราชวัง และเมื่อครั้งที่เสด็จไปพักผ่อนพระอิริยาบถอยู่ ณ ศรีราชา
เมืองชลบุรี ได้ทอดพระเนตรเห็นการทอผ้าฝ้ายของชาวบ้านอ่างศิลา โปรดความละเอียด
และงดงามของผ้าทออ่างศิลา จึงพระราชทานพระราชูปถัมภ์ให้พัฒนาที่ทอผ้า ให้ชาวบ้าน
ได้ใช้ทอผ้าให้ได้คุณภาพมากขึ้น อุตสาหกรรมการทอผ้าพื้นบ้านที่อ่างศิลายังคงมีอยู่
จนปัจจุบันนี้ จึงถือได้ว่าชาวบ้านอ่างศิลานั้นครั้งหนึ่งเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณ
จากขัตติยนารีพระองค์หนึ่งในพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงสนับสนุนงานศิลปหัตถกรรม
พื้นบ้านของพวกเขา กล่าวกันว่าผ้าทออ่างศิลานั้นยังเป็นแรงบันดาลใจให้พระขัตติ-
ยนารีพระองค์นี้ทรงจัดตั้งโรงทอผ้าส่วนพระองค์ขึ้นที่พระตำหนักสวนหงส์ ในเขต
พระราชวังดุสิต อันเป็นที่ประทับของพระองค์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงฝึกหัดการ
ปั่นด้ายและทอผ้าฝ้าย เริ่มจากผ้าพื้น ผ้าลายแบบพื้นฐาน และพัฒนาไปสู่ผ้าฝ้ายยกดอก
และมีการนำออกจำหน่ายแก่เจ้านาย ข้าราชการบริวารในราชสำนัก ตลอดจนจำหน่าย
ทั่วไปด้วย มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันว่า “ผ้าทอสวนหงส์” ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก
ด้วยความประณีตในการทอ รวมทั้งการให้สีและลวดลายได้อย่างงดงาม เป็นที่น่า
เสียดายว่าทรงเลิกโรงทอผ้าสวนหงส์ไปภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
๒๔๗๕

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว เป็นพระขัตติยนารีอีกพระองค์หนึ่งที่ทรงสนับสนุนส่งเสริมงานศิลป

หัตถกรรมพื้นบ้าน โดยงานหัตถกรรมที่พระองค์ทรงสนับสนุนอยู่ในประเภทเครื่องจักสาน ได้แก่ เสื่อกกจันทบูร งานหัตถกรรมอันเลื่องชื่อของจังหวัดจันทบุรี ความสนพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเจ้าในงานเครื่องจักสานประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งเสด็จไปทรงปลูกพระตำหนักแบบสวนป่าประทับอยู่ ณ สวนบ้านแก้ว อำเภอเมืองจันทบุรี ได้ทอดพระเนตรอุตสาหกรรมการทอเสื่อจันทบูรของชาวบ้านซึ่งในเวลานั้นยังผลิตกันด้วยกรรมวิธีแบบพื้นบ้าน ทำให้มีผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายไม่มาก และคุณภาพสีสันทยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจผู้ซื้อเท่าใดนัก โดยเฉพาะยังมีปัญหาเรื่องการย้อมสีกมิให้สีตกและสามารถอยู่ได้คงทน พระขัติยนาครีพระองค์นี้ทรงเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมการทอเสื่อจันทบูร โดยทรงตั้งโรงทอเสื่อสวนพระองค์ขึ้นในบริเวณสวนบ้านแก้ว เพื่อทรงทดลองพัฒนาการย้อมสีก และการทอเสื่อให้ได้คุณภาพดีขึ้น โดยทรงรับซื้อวัตถุดิบจากชาวบ้าน และจ้างชาวบ้านจำนวนประมาณ ๓๐ คน มาเป็นผู้ผลิตเสื่อจันทบูร ตั้งแต่ขั้นตอนของการฟอกกก ย้อมสีก และนำมาทอเป็นเสื่อ สมเด็จพระเจ้าพระราชหฤทัยใส่ใจกิจการนี้มาก ถึงทรงฝึกการทอเสื่อด้วยพระองค์เอง ยิ่งไปกว่านั้นยังมีพระราชดำริให้นำเสื่อจันทบูรมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นอีก เช่น กระเป๋าเอกสาร กระเป๋าถือสตรี ถาดที่รองถ้วยแก้ว ที่รองจาน และกล่องใส่กระดาษเช็ดมือ ฯลฯ โดยทรงออกแบบและตรวจคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยพระองค์เอง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงทอเสื่อสวนพระองค์นี้ทรงนำมาเป็นเครื่องใช้ส่วนพระองค์ และทรงจำหน่ายที่ร้านค้าในตัวจังหวัดจันทบุรี และส่งจำหน่ายในร้านค้าชั้นนำในกรุงเทพมหานครด้วย มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “ผลิตภัณฑ์เสื่อสมเด็จพระเจ้า” ซึ่งต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้ใช้เครื่องหมายการค้า เป็นรูปคนหาบกระจาด ในชื่อว่า “อุตสาหกรรมชาวบ้าน” สินค้าเสื่อจันทบูรจากโรงทอเสื่อสวนพระองค์นี้ทำรายได้เดือนละหลายหมื่นบาท ทั้งยังมีโอกาสกระจายรายได้ไปยังชาวบ้านที่เข้ามาช่วยในการผลิตอีกด้วย แม้ว่าในปัจจุบันการผลิตเสื่อจันทบูรในโครงการสวนพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ จะหยุดกิจการไปแล้ว แต่พระราชกรณียกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนงานศิลปหัตถกรรมชนิดนี้ได้สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชาวจันทบุรีมาจนปัจจุบัน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการผลิตเสื่อจันทบูร นั้นยังคงได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างไม่หยุดยั้ง จนทุกวันนี้เป็นสินค้าออกที่มีชื่อประเภทหนึ่งของไทยไปแล้ว

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นพระขัตติยนารีกรุงรัตน-
โกสินทร์ในปัจจุบันสมัย ที่ทรงเจริญรอยตามพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระขัตติ-
ยนารีทั้ง ๓ พระองค์แรก ในการสนับสนุนและส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
ของไทย พระองค์ทรงประสบความสำเร็จในการดำเนินงานนี้ได้ในเครือข่ายที่กว้างขวาง
และมั่นคงมากยิ่งขึ้น ทั้งด้วยระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนานกว่าที่สมเด็จพระขัตติยนารี
ทั้งสามพระองค์ได้ทรงวางรากฐานไว้ คือได้ทรงสนับสนุนและส่งเสริมงานศิลป
หัตถกรรมพื้นบ้านไทยแทบทุกประเภท จากทุกภูมิภาคของไทย ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้า
พื้นเมือง ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย เครื่องทอง เครื่องเงิน งานถม งานคร่ำ การแกะสลักไม้
เครื่องปั้นดินเผา งานจักสาน งานปักผ้า งานเขียนลาย งานดอกไม้ประดิษฐ์ และงาน
ประณีตศิลป์อื่นๆ อีกหลากหลายประเภท โดยทรงเริ่มพระราชกรณียกิจนี้ด้วยเหตุการณ์ที่
คล้ายกันกับในกรณีของสมเด็จพระขัตติยนารีทั้งสามพระองค์แรก นั่นคือการได้ทอด
พระเนตรเห็นผลงานหัตถกรรมของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ในขณะโดยเสด็จ
พระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ
ทั่วราชอาณาจักร นับเป็นแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยให้ทรงมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและ
พัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทต่างๆ ทรงเริ่มต้นพระราชกรณียกิจด้านนี้
อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการส่งเสริมและสนับสนุนงานหัตถกรรมเพียงไม่กี่
ประเภทก่อน ที่สำคัญคือ การทำเครื่องเงินของชาวเขาในภาคเหนือ การทอผ้าไหมมัดหมี่
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจักสานย่านลิเภาในภาคใต้ และการปั้นตุ๊กตาชาววัง
ในภาคกลาง และได้ขยายไปสู่งานศิลปหัตถกรรมที่หลากหลายประเภทมากขึ้น

ความสำเร็จในขั้นแรกของพระองค์น่าจะเป็นการจัดตั้งมูลนิธิสำหรับส่งเสริม
และสนับสนุนงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นรูปเป็นร่างในนาม “มูลนิธิส่งเสริม
ศิลปาชีพพิเศษ” เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๑ โดยทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธานมูลนิธิสืบมาจน
กระทั่งถึงปัจจุบัน การดำเนินงานของมูลนิธิได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ จนงาน
ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านกลายมาเป็นหนึ่งในพระราช
กรณียกิจหลักของพระองค์ ซึ่งทรงได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากรัฐบาลทุกสมัย
หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนคณะบุคคลต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ได้
ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลในมูลนิธินี้เป็นประจำ ทั้งรัฐบาลยังได้จัดตั้ง
หน่วยงานระดับกอง ในชื่อ “กองศิลปาชีพ” ขึ้นในสำนักพระราชเลขาธิการ เพื่อเป็นหน่วย

งานรองรับและอำนวยความสะดวกการปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านสนับสนุนส่งเสริมงาน
หัตถกรรมพื้นบ้านของพระองค์ ซึ่งจะปฏิบัติงานร่วมกับกองราชเลขาในการใน
พระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ซึ่งปัจจุบัน
เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ”

ผลจากการที่ทรงมุ่งมั่น ทูลเกล้าฯ ถวาย ร่าง กาลังพระสติปัญญา และ
กำลังพระราชทรัพย์ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมศิลปาชีพนั้น ทำให้
ทรงประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ราษฎรจากภูมิภาคต่างๆ ที่ได้เข้ามาเป็นสมาชิก
ของมูลนิธิได้มีโอกาสฝึกหัดการผลิตงานหัตถกรรมไทยประเภทต่างๆ ตามความถนัด
ของตน หลายคนฝึกความชำนาญจนมีฝีมือเข้าขั้นครู ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้อยู่
เป็นครูสอนงานศิลปะประจำมูลนิธิ หรือมีโอกาสถวายงานในการสร้างงานศิลปะขึ้น
สำคัญถวายเป็นมรดกทางศิลปกรรมของบ้านเมือง ในขณะที่สมาชิกอีกเป็นจำนวน
มากในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศได้ผลิตผลงานหัตถกรรมทั้งงดงามประณีต และได้รับ
ความช่วยเหลือจากมูลนิธิฯ ในการหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านั้น สมเด็จพระนาง
เจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเองก็ทรงใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมฝีมือของสมาชิกศิลปาชีพ
เป็นของใช้ส่วนพระองค์อยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างให้ชาวไทยได้โดยเสด็จพระราชนิยม
ซึ่งทรงได้รับความสำเร็จอย่างงดงามเช่นกัน สตรีไทยกลับมานิยมใช้สอยงาน
หัตถกรรมพื้นบ้านของไทย เช่นการใช้ผ้าทอพื้นเมืองในการตัดเย็บเสื้อผ้า การใช้
กระเป๋าทอซึ่งเป็นงานจักสานประเภทต่างๆ และการใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยเป็น
เครื่องใช้ในครัวเรือน แม้ชาวต่างประเทศก็ยังชื่นชมในพระราชกรณียกิจนี้ และสินค้า
หัตถกรรมของไทยอย่างผ้าไหม เครื่องจักสาน หรือดอกไม้ประดิษฐ์ กลายเป็นสินค้า
ชั้นนำประเภทหนึ่งในตลาดโลก เป็นที่นิยมใช้กันในหลายประเทศ องค์การระหว่าง
ประเทศ/สถาบันการศึกษาชั้นนำและ องค์การการกุศลในต่างประเทศจำนวนมาก ต่างขอ
พระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลและปริญญากิตติมศักดิ์แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณที่ทรงได้รับความสำเร็จอย่างงดงามในการ
ปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านศิลปาชีพมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

ขัตติยราชวร誌ทั้ง ๔ พระองค์ของกรุงรัตนโกสินทร์ทรงมีบทบาทในการอนุรักษ์
ส่งเสริม และสนับสนุนการผลิตผลงานหัตถกรรมของไทยประเภทต่างๆ พระราช
กรณียกิจนี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้งานหัตถกรรมเหล่านั้นคงอยู่สืบทอดมาในฐานะมรดก

ทางภูมิปัญญาของคนไทย เป็นสิ่งเชิดชูเอกลักษณ์ความเป็นไทย ทั้งคนไทยในยุคปัจจุบัน ได้มีโอกาสชื่นชมและใช้สอยผลงานเหล่านี้ ไม่แต่เพียงเท่านั้น ชาวโลกต่างมีโอกาสได้ชื่นชมความงดงามประณีตของงานหัตถกรรมไทย จนเกิดความนิยมชมชอบในประเทศไทยและความสามารถของคนไทย อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของพระชัตติยนารีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ข้อนี้ได้รับการสืบทอดต่อมาอย่างไม่ขาดสายในพระบรมราชจักรีวงศ์ จากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชกาลปัจจุบัน เป็นบทบาทที่ยากจะหาได้ในชัตติยนารีของราชวงศ์อื่นใดในโลก และเป็นสิ่งหนึ่งที่ยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่า พระบรมราชจักรีวงศ์นั้นอยู่ใกล้ชิดและร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนชาวไทยเสมอมา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขณะทรงงานศิลปาชีพ

วันอาสาฬหบูชาและบุญประเพณีในเทศกาลเข้าพรรษา

วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์

วันอาสาฬหบูชาปีนี้ตรงกับวันที่ ๑๗ กรกฎาคม เป็นวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ซึ่งเป็นวันพระจันทร์เสวยอาสาฬหฤกษ์

คำว่า “อาสาฬหบูชา” มาจากคำว่า “อาสาฬหปุณณมีบูชา” แปลว่าการบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬห หรือเดือน ๘ ในวันนี้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ๓ ประการ คือ

๑. เป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา เรียกว่า ธรรมจักรกับปวัตตสูตรที่กล่าวถึงอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ คือ ความไม่สบายใจไม่สบายกาย สมุทัย คือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ นิโรธ คือ การดับทุกข์ และมรรคคือ วิถีปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ธรรมจักรกับปวัตตสูตรนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นครั้งแรก เพื่อโปรดเหล่าปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้แก่ อัญญาโกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ

๒. เป็นวันที่เกิดพระอริยสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนาขึ้นครั้งแรกในโลก นั่นคือพระอัญญาโกณฑัญญะ ภายหลังที่ได้ฟังพระธรรมเทศนาธรรมจักรกับปวัตตสูตร แล้วก็บรรลุเป็นพระโสดาบันและทูลขอบวช พระอัญญาโกณฑัญญะจึงเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนาด้วย “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”

๓. เป็นวันที่พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เกิดขึ้นครบ ๓ ประการ

แต่เดิมมานั้นในวันอาสาฬหบูชานี้ไม่มีพิธีพิเศษ เพราะเป็นวันสำคัญก่อนวันเข้าพรรษาเพียงวันเดียว ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะประกอบการบุญกุศลกันเป็นประจำอยู่แล้ว ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๔ สังฆมนตรีมีมติให้พุทธศาสนิกชนประกอบการบูชาเป็นพิเศษ และเรียกวันนี้ว่า “วันอาสาฬหบูชา” มีการบูชาเป็นพิเศษนับตั้งแต่รับศีล ฟังเทศน์

สนทนารธรรม สวดมนต์ เดินเวียนเทียนพระพุทธรูปสถาน เช่น รอบโบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ เป็นต้น

วันถัดมาเป็นวันเข้าพรรษาซึ่งกินระยะเวลา ๓ เดือน นับตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ นี้ พุทธศาสนิกชนนิยมไปวัดเพื่อทำบุญ เพราะแต่ละวัดในละแวกบ้านหรือที่ห่างไกลออกไปต่างมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาตามพุทธบัญญัติ ให้พระสงฆ์ทำพิธีบวชญายอยู่จำพรรษา ณ วัดใดวัดหนึ่งตลอดเวลา ๓ เดือนนี้

การบำเพ็ญกุศลเนื่องในวันเข้าพรรษามีปรากฏมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย ดังข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ว่า

“...พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยบ่วยท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งหญิงทั้งชาย ผูกท่วยมีศรัทธาในพุทธศาสนา มักทรงศีล เมื่อพรรษาทุคคน...”

การรักษาศีลในพรรษานี้ ก็ยังคงได้รับการปฏิบัติกันต่อมา โดยเฉพาะการอธิษฐานใจว่าจะงดเว้นจากการทำบาปทั้งปวง คือ

๑. การงดเว้นจากความชั่ว เพราะมีหิริ ความอายชั่ว และโอตตปะ ความกลัวบาป
๒. การงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่างๆด้วยการสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ จากพระสงฆ์โดยเพียรระมัดระวังไม่ทำให้ศีลขาดหรือต่างพร้อย
๓. การงดเว้นจากบาป ความชั่ว และอบายมุขต่างๆ ได้อย่างเด็ดขาด

งานบุญประเพณีที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลนี้ นอกจากการทำบุญตักบาตรด้วยอาหารคาวหวานเป็นประจำทุกเช้าแล้ว ยังมีการทำบุญตักบาตรกันด้วยดอกไม้สดที่เรียกว่า “ดอกเข้าพรรษา” ซึ่งมักจะทำกันในวันเข้าพรรษาที่เพิ่งผ่านพ้นมา โดยเฉพาะที่วัดพระพุทธรูปทวารวิหาร จังหวัดสระบุรี จะปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกปี ต้นดอกเข้าพรรษานี้มีลักษณะคล้ายต้นกระชายหรือต้นว่านขมิ้น ดอกมีทั้งสีขาว สีเหลือง สีน้ำเงิน หรือน้ำเงินปนม่วง ต้นดอกเข้าพรรษานี้จะออกดอกเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเท่านั้น มักขึ้นเองตามธรรมชาติบริเวณชอกเขา และในป่าลึก เช่นที่เขานิ้อลึงกา เขาสุวรรณบรรพต เขาช้างหรือเขาเขียน เทือกเขาวง เขาพุ เขาถ้ำวิมานจักรี เขาเหล่าน้อยอยู่ในเขต

ตำบลขุนโขลน ตำบลพุทรา่ง ในอำเภอพระพุทธรบาท และที่ตำบลพุแค ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี ดอกส่วนใหญ่ที่พบเป็นดอกสีขาวและสีเหลือง ส่วนดอกสีน้ำเงินหายากกว่า ความหายากนี้เองใครเก็บได้แล้วนำไปถวายพระเชื่อกันว่าจะได้บุญมาก การทำบุญตักบาตรด้วยดอกไม้นี้จะทำในช่วงบ่ายของวันเข้าพรรษา ประชาชนที่มามากตักบาตรดอกไม้จะยืนเรียงกัน ๒ ข้างทาง ให้พระสงฆ์เดินผ่านตรงกลางเป็นขบวน

การบำเพ็ญกุศลที่ชาวพุทธศาสนิกชนนิยมปฏิบัติในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาอีกอย่างหนึ่ง คือ การถวายผ้าอาบน้ำฝน ซึ่งถือปฏิบัติกันมาแต่ครั้งพุทธกาล เมื่อนางวิสาขาได้ทูลขอพระบรมพุทธานุญาตให้พระสงฆ์มีผ้าอาบน้ำฝนสำหรับผลัดเปลี่ยนเวลาอาบน้ำฝน นางวิสาขาจึงเป็นสตรีคนแรกที่ได้รับพุทธานุญาตให้ถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระสงฆ์ได้ และถือเป็นพุทธประเพณีต่อมาเช่นเดียวกันกับการถวายเทียนพรรษาสำหรับพระภิกษุสามเณรได้จุดบูชาพระพุทธรูป และให้แสงสว่างระหว่างการบำเพ็ญเพียร ศึกษาความรู้ในยามค่ำคืนระหว่างจำพรรษา

เทียนพรรษานี้แต่เดิมคงเป็นเทียนเล่มเล็กๆที่ชาวบ้านต่างพันกันมาเองโดยใช้ขี้ผึ้งที่หากันมาได้จากป่า ต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นการหล่อเทียนต้นใหญ่ที่กะเนว่าจะจุดได้ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน ที่พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ กล่าวได้ว่าเป็นการรวมแรงรวมใจของคนในหมู่บ้านในชุมชนที่จะหล่อเทียนขึ้นมา แล้วนำไปถวายพระที่วัดใกล้บ้าน ด้วยการแห่แหนกันไปอย่างเอิกเกริก จึงเป็นที่มาของประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษาดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดอุบลราชธานีที่ยังคงปฏิบัติกันมาเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัด

การถวายเทียนจำนำพรรษานี้จัดเป็นพระราชพิธีด้วยเช่นกัน โดยสำนักพระราชวังจะจัดให้มีพระราชพิธีหล่อเทียนพรรษาล่วงหน้าก่อนถึงวันพระราชพิธี ๔๕ วัน และก่อนวันเข้าพรรษาประมาณ ๗ วัน เจ้าพนักงานจะนำเทียนที่ทรงหล่อไปตั้งถวายเพื่อทรงเจิม และพระราชทานไปจุดเป็นพุทธบูชาตามพระอารามหลวง

เทศกาลเข้าพรรษานี้ ถือเป็นโอกาสที่พุทธศาสนิกชนจะได้มีโอกาสทำบุญทำกุศลได้ครบทั้ง ๓ พิธี คือ บุญพิธี กุศลพิธี และทานพิธี อาณิสสผลบุญที่ได้ไม่เพียงแต่ผู้กระทำจะได้รับโดยตรงแล้ว ยังเป็นส่วนช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไปด้วย

ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี ต้นเทียนที่เห็นในภาพ
เป็นต้นเทียนประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก

วรรณลี วจิไทย

วรรณลี วจิไทย ฉบับนี้ขอนำบทชมธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณคดีไทยหลายเรื่องด้วยกัน บทชมธรรมชาติเหล่านี้ กวีผู้แต่งได้ถ่ายทอดความงดงามของธรรมชาติที่ได้ออกมาเป็นภาษาที่ไพเราะ และสามารถทำให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามไปกับกวีได้ จะขอยกตัวอย่างมาพอเป็นสังเขป ดังนี้

มาลี	ดอกดั่งสีบานเย็นเห็นฤาไม่
ผีเสื้อร่อนว่อนอยู่ดูวิไล	งามกระไรหนอผีเสื้อช่างเหลืองาม
กินอะไรเกิดที่ไหนผีเสื้อเอ๋ย	อย่าปิดเลยตอบต่อที่ข้อถาม
น้องจะได้ไปเกิดไปกินตาม	ให้อร่ามเหมือนผีเสื้อเหลือสวยเอ๋ย
	(เงาะป่า)

เป็นช่องชั้นเชิงผาศิลาลาด	รุกขชาติรินรวยสวยสม
ไพจิตรพิศพรรณอยู่น่าชม	ลมพัดพากลิ่นสุมาลัยมา
มีท้อธารน้ำพุตุ้น	ตลอดลั่นไหลลงแต่ยอดผา
เป็นโปลงปล่องช่องชั้นบรรพต	เช่นชาดงสายสุหร่ายริน
บ้างเป็นท้อแถวทางหว่างบรรพต	เลี้ยวลดไหลมาไม่รู้สิ้น
น้ำใสไหลชอกศิรินทร์	แสนถวิลถึงสวาทไม่คลายคดลา
	(นิราศรบพม่าที่ท่าดินแดง)

นานาสกฤณาเนกนาม	แบกเต้าเต้าตาม
มยุเรศโนรีรมย์	
เบญจวรรณวิระวันรงม	โกกิลกินลม
ก็บินละล้าวลมลาญ	
นางนนวนัวเนียรังนาน	ดอกบัวบัวบาน
ก็โฉบลงฉาบฉาบจาว	

อุกออกไปลุ่มกลางเหิรหา	กระสังกระสาลาว
ก็จับประจำจำเรียง	
ดับแดดาบดามาเคียง	คู่ม่ายเมียเมีย
ก็ร้องประเพรียกเสียดสาร	
เขาขาขานเขียนขนปาน	เขี้ยวขาพาธาร
แลศรีขจิตรแพรวพราย	
เค้าโหมงแมกไม้เรียงราย	ไก่อฟ้าคลอคลาย
วิหคหงษ์เหิรหรร	
เงือกงัวกระตัวเด่นไต้วัลย์	แอนเอี้ยงอัญชัน
ก็บินฉวัดเฉวียนหา	
กระลุมภูกุฏโกญจา	เสียงลัมภ์สาธิตา
จะแจ้งแลแก้วแกมกัน	
ทสไนไวยุภักษณินัน	นานาประภาพรร
ณวิจิตรหลากหลาย	
เขี้ยวขาวดำแดงพรรณราย	เขกชาติลาลาย
รุจิเรขรวงเรือง	

(พระสุณคำฉันท์)

เห็นกว้างอย่างเยื้องขำเลื่องเดิน	เหมือนอย่างนางเขิญ
พระแสงสำอองข้างเคียง	
เขาสูงผู้หงส์ลงเรียง	เรีกร้องก้องเสียง
สำเนียงนำฟังวังเวง	
กลางไพรไก่อ้นบรรเลง	ฟังเสียงเพียงเพลง
ขอแจ้งจำเรียงเวียงวัง	
ยูงทองร้องกะไต้งไต้ดัง	เพียงอ้องกลองระฆัง
แต่รังสีกังสะดาลขานเสียง	
กะเลิงกะกลางนางนวลนอนเรียง	พระยาคลอเคลียง
แอนเอี้ยงอิกังไทงเทง	

ค้อนทองเสียงร้องป๋องแป๋ง	เพลินฟังวังเวง
อีแก้งเร้งร้องล่องเชิง	
ฝูงละมั่งผิงดินกินเพลิง	คงแข็งแรงเร้ง
ยีนเบ้งบั้งหน้าตาโพลง	
ป่าสูงยุงยางช้างโขลง	อิงคะนึ่งผิงโผง
โยงกันเล่นน้ำคล้ำไป	

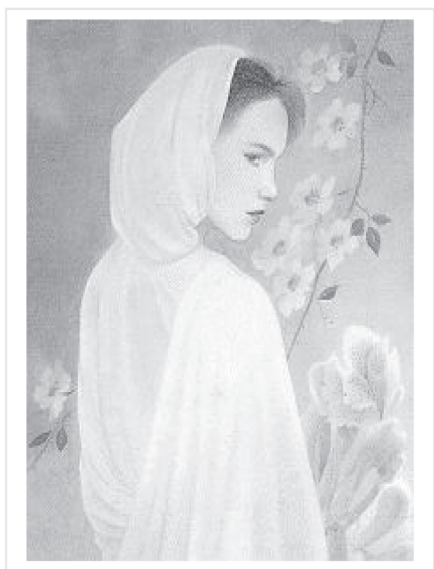
(กาพย์พระไชยสุริยา)

พี่ดูพลาทางเดินบนเนินผา	เห็นศิลาแวววามงามไสว
พรรณรายพรายแพรวดูแววไว	แลวิไลเลื่อมเลื่อมละลานตา
บ้างเป็นก้อนกลิ้งกลมบ้างคมแหลม	เป็นแก้วแก้วเกิดก้อนชะง่อนผา
เป็นที่เทพนิมิตด้วยฤทธา	พิจารณาสมความตามบาลี

(นิราศพระแท่นดงรัง)

แลดูอรุณไขแสง
 แสงแดงเรื่อเรืองเวหา
 ดูเขลัมเหมือนแก้วกัญญา
 โสภาแรกรุ่งตรุณราม
 ดาวเดือนเลื่อนลับเวหน
 สุริยนผ่องพินภูมิสาม
 แสงจับยอดไม้ใบงาม
 วามวามน้ำค้างเคลือบใบ
 แสงจับรถแก้วแวววับ
 ดูพลสະพรังพร้อมไป
 แสงจับเกราะทหารน้อยใหญ่
 ผ่องใสราวพลเทวัญฯ

(ศกุนตลา)

สรุปสาระจากการจัดสัมมนาวิชาการ “อาหารกับความเชื่อในสังคมไทย”

เมื่อวันที่ ๓๐ - ๓๑ กรกฎาคม ศกนี้ สถาบันไทยศึกษาได้จัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง “อาหารกับความเชื่อในสังคมไทย” ณ ห้องประชุม ๑๐๕ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งนับเป็นการจัดกิจกรรมที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง เพราะมี ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องของอาหารจากภาคต่างๆ รวมทั้งอาหารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาซิกข์ พุทธมหายาน ลัทธิเต๋า และศาสนาอิสลามมาเป็นวิทยากร นอกจากนี้ยัง มีการนำเสนอหัวข้อด้วยเรื่องของอาหารเพื่อสุขภาพและความงามอีกด้วย การ สัมมนาครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนาประมาณ ๒๐๐ คน ประกอบด้วยคณาจารย์ จากสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่สนใจทั่วไป

สาระของการสัมมนานั้นในวันแรกคือวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เริ่มต้น ด้วยการปาฐกถาโดยพระราชครูวามเทพมุนีในหัวข้อ “อาหารที่ใช้ในพิธีการบวงสรวง ในราชสำนัก” สรุปสาระได้ว่าการบวงสรวงเทวดาในลัทธิพราหมณ์นั้นต้องใช้อาหาร ที่มีความสะอาด บริสุทธิ์เป็นหลักสำคัญ ในการบวงสรวงบูชานั้นมี ๓ ลักษณะ ได้แก่

- การบูชาเทพ ใช้อาหารที่สะอาด ประณีต และมีกลิ่นหอม คือ อาหาร จำพวกผลไม้ ขนมหวาน และดอกไม้
- การบูชาฮิส / ยักษ์ ใช้อาหารที่มีรสจัด และสุกจนไหม้เป็นสีดำ
- การบูชาเปรต ใช้ของบูดเน่า มีกลิ่นเหม็น

ในการไหว้ครุโขนละครจะต้องใช้การบูชาทั้ง ๓ แบบ เนื่องจากตัวละครจะมี ครอบหมดทั้งที่เป็นเทพและเป็นอสูร รวมถึงเปรตตอสุรกาย อาหารที่ใช้ในพิธีการบวงสรวง นอกจากการบวงสรวงเทวดาซึ่งมีผลไม้ ขนมหวาน ดอกไม้แล้ว ของบูชาฮิสให้ใช้อาหารที่ พอสุก ส่วนของบูดเน่าก็เปลี่ยนเป็นใช้อาหารดิบแทน

ในงานมงคลที่มีการบวงสรวงด้วยเครื่องสังเวยนั้น ของคาวที่ใช้มีหมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา ที่ทำสุกแล้ว ด้านหน้าของคาวจะวางผลไม้และมีบายศรีซึ่งเปรียบเสมือน

เขาพระสุเมรุ มี ๗ ชั้น เป็นที่อยู่ของเทวดา ยอดบายศรีมิใช่ต้ม หรือดอกบัวก็ได้ การจัดเครื่องสังเวยลักษณะนี้มีความหมายว่า ผลไม้แทนความอุดมสมบูรณ์ ขนมหวาน แทนความสุข ความมีปัญญา รูปแบบการวางอาหาร หรือผลไม้ จะจัดวางในภาชนะ ให้พูนสูงเป็นภูเขาเพื่อให้เห็นความมาากมูลพูนผล และที่สำคัญคือสาระที่แฝงอยู่ใน พิธีกรรมนี้ว่าเป็นการแสดงให้เห็นความตั้งใจ ความยินดีของผู้กระทำการบวงสรวง เพื่อประกาศความดีที่มีในใจของผู้กระทำต่อพระผู้เป็นเจ้านั่นเอง

สำหรับอาหารกับพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ เริ่มจาก ศาสนาคริสต์ และ ศาสนาฮินดู วิทยาการคือ บาทหลวง ดร.บรรจง สันติสุขนรินทร์ รองศาสตราจารย์ ชัดสุณี สินธุสิงห์ และนายอมรินทร์ ปิยะสัจจะเดช **“อาหารกับพิธีกรรมทางพุทธ มหายานและลัทธิเต๋า”** โดย ศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร และนายเศรษฐพงษ์ จงสงวน **“อาหารพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามและอาหารฮาลาล”** โดย รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย ตะห์ลัน และนายมนู วาณิชชังกูร นั้น อาจกล่าวสรุปโดยรวมได้ว่า ทุกศาสนา มีหลักคิดเกี่ยวกับอาหารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมคล้ายคลึงกันนั่นคือ ยึดตามคำสอน ของพระศาสดาของแต่ละศาสนา แต่ที่สำคัญคือ การเน้นที่ความสะอาด ความไม่ เปียดเบียนสัตว์โลก และการเห็นคุณค่าในสิ่งที่นำมาบริโภค

ในวันที่สองของการสัมมนาเริ่มที่หัวข้อ **“อาหารที่ใช้ในการเซ่นสรวงบวงพลิ”** โดยรองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุจฉายา นำเสนอรูปแบบและแนวคิดของการเซ่น สรวงบวงพลิพิธีการของชาวท้องถิ่น เช่น แม่โพสพ โดยเปรียบเทียบให้เห็นรูปแบบ ของประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคที่มีวัฒนธรรมข้าวร่วมกัน จากนั้นเป็นการ นำเสนอหัวข้อ **“ข้อห้าม และความเชื่อเกี่ยวกับอาหารในวัฒนธรรมท้องถิ่น”** ได้แก่ ภาคเหนือ วิทยาการคือ อาจารย์ยุพิน เข้มมุกด์ ภาคอีสาน วิทยาการคือ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ธนุพล ไชยสินธุ์ ภาคกลาง วิทยาการคือ อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ และภาคใต้ วิทยาการคือ รองศาสตราจารย์อุดม หนูทอง อาจารย์แต่ละท่านได้ให้ แนวคิดที่ตรงกันว่าในแต่ละท้องถิ่นมีความคิดความเชื่อที่ผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตน มีข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารในวิถีชีวิตของคน การเข้าถึงคุณค่าของพืชพรรณ ธัญญาหารและสัตว์ต่างๆ ที่นำมาบริโภคแล้วร่างกายจะแข็งแรงหรือมีชีวิตรอด ฯลฯ

อย่างไรก็ดีอาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่าข้อห้ามและความเชื่อเกี่ยวกับอาหารของคนในอดีตนั้นแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่สะสมมาจากการปฏิบัติจริงและถ่ายทอดสืบกันมา ทั้งนี้ก็ด้วยความเข้าใจในคุณค่าของธรรมชาติแวดล้อมแล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

หัวข้อสุดท้ายของการสัมมนาเรื่อง **“อาหารกับความเชื่อในสังคมไทย”** คือเรื่อง **“อาหารเพื่อสุขภาพและความงาม”** โดย นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล รองศาสตราจารย์ ดร.วิณา เชิดบุญชาติ และอาจารย์ศิริวัลย์ มณีศรีเดช วิทยากรทั้ง ๓ ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านอาหารเพื่อสุขภาพและความงามได้แนะนำอาหารที่มีประโยชน์ในการบำรุงร่างกาย คุณและโทษของอาหารต่อสุขภาพเป็นต้น

การจัดสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้ สถาบันฯ ได้รับความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต นานักศึกษามาสาธิตวิธีการทำขนมไทย พร้อมจำหน่ายสินค้าอาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้มูลนิธิแพทย์แผนไทยฯ และศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลวี ได้นำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับอาหารและยาสมุนไพรมาจำหน่ายในราคาพิเศษแก่ผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนาและผู้สนใจทั่วไปอีกด้วย

รายการวิทยุไทยศึกษา

วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์

วิทยากร: อาจารย์ ดร. ดินาร์ บุญธรรม

๑	มิถุนายน ๒๕๕๑	ทำนน้ำราชวงศ์
๘	มิถุนายน ๒๕๕๑	พระราชพิธีเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
๑๕	มิถุนายน ๒๕๕๑	หอระฆัง
๒๒	มิถุนายน ๒๕๕๑	หอไตร
๒๙	มิถุนายน ๒๕๕๑	พระปรมาภิไธยย่อและอักษรพระนามย่อ
๖	กรกฎาคม ๒๕๕๑	ขนมไทย
๑๓	กรกฎาคม ๒๕๕๑	ประเพณีตักบาตรดอกไม้ม
๒๐	กรกฎาคม ๒๕๕๑	พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุปสมบท
		นาคหลวง
๒๗	กรกฎาคม ๒๕๕๑	ของถวายพระในเทศกาลเข้าพรรษา

แนะนำศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา สถาบันไทยศึกษา

ความเป็นมา

ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา เป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของสถาบันไทยศึกษา ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ ทำหน้าที่รวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษา ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับไทยทุกแขนง ในสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา ความเชื่อ กลุ่มชาติพันธุ์ และการศึกษาเรื่องชนชาติไท ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าและวัฒนธรรมมุขปาฐะ เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม การวิจัย การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงทั้งระดับชาติ และนานาชาติ

ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา ได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บและสืบค้น ข้อมูลด้านไทยศึกษาโดยได้จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งได้รวบรวมมาจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ และมีการใช้คอมพิวเตอร์ ในการจัดระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการสืบ ค้นข้อมูล

ทรัพยากรข้อมูลของศูนย์ข้อมูลฯ

ปัจจุบันศูนย์ข้อมูลฯ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศไว้เพื่อเป็นสื่อทาง วิชาการ แบ่งเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือทั่วไป วารสาร งานการวิจัย การสัมมนาทาง วิชาการ
๒. สื่อโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ วีดิทัศน์ สไลด์ ภาพถ่าย แผ่นซีดี และเทปบันทึก เสียง
๓. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ซีดี-รอม ฐานข้อมูลต่างๆ

ระบบการจัดการของศูนย์ข้อมูลฯ

ศูนย์ข้อมูลฯ จัดเก็บรวบรวมทรัพยากรข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ด้านไทยศึกษา โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บและเชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chulalinet) เพื่อให้บริการการเข้าถึงรายการสาธารณะโดยวิธีออนไลน์และสามารถสืบค้นรายการทางบรรณานุกรมของทรัพยากรสารสนเทศโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ในการสืบค้น

ศูนย์ข้อมูลฯ ดำเนินการจัดระบบข้อมูลเพื่อให้สะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับหนังสือทั่วไป รายงานการวิจัย การสัมมนาทางวิชาการ จัดหมวดหมู่ตามระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) โดยจำแนกหนังสือออกเป็นหมวดใหญ่ๆ อาทิ เบ็ดเตล็ดทั่วไป หมวดปรัชญา หมวดศาสนา หมวดสังคมศาสตร์ หมวดภาษา หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์ประยุกต์ หมวดศิลปะและนันทนาการ หมวดวรรณคดี หมวดประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูลจากเครือข่ายห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือจุฬาลิเน็ต (Chulalinet) หรือที่ URL <http://www.car.chula.ac.th> นอกจากนี้ศูนย์ข้อมูลฯ ยังมีฐานข้อมูลที่ผลิตขึ้นเองเพื่อให้บริการภายในศูนย์ข้อมูลฯ จำนวน ๑๑ ฐาน ดังนี้

๑. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมงานวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย
๒. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมการศึกษาเกี่ยวกับชนชาติไทย
๓. ฐานข้อมูลบรรณนิทัศน์การแสดงพื้นบ้านของไทย
๔. ฐานข้อมูลแหล่งข้อมูลพื้นฐานด้านไทยศึกษาสาขามนุษยศาสตร์
๕. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมเกี่ยวกับอาหารการกินของไทย
๖. ฐานข้อมูลตรรกนิสสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ๔ ภาค
๗. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมช่างสิบหมู่ ศึกษาการณืช่างหล่อ
๘. ฐานข้อมูลบรรณนิทัศน์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยภาคกลาง
๙. ฐานข้อมูลบรรณนิทัศน์จิตรกรรมและประติมากรรมไทย ภาคกลาง
๑๐. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมช่างสิบหมู่ : ช่างปั้น
๑๑. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมช่างสิบหมู่ : ช่างหล่อ

ผู้สนใจสามารถขอใช้บริการสืบค้นข้อมูล ณ ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา สถาบันไทยศึกษา นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ที่รวบรวมผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของอาจารย์นักวิจัย และนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้สืบค้นข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ของสถาบันไทยศึกษา

การจัดกิจกรรมของศูนย์ข้อมูลฯ

การผลิตสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Book)

ศูนย์ข้อมูลฯ มีโครงการผลิตสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) เพื่อเผยแพร่ลงเว็บไซต์ของสถาบันไทยศึกษา ซึ่งเป็นหนังสือหายากที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ เช่น วรรณคดีกลอนสวด เรื่อง พระรถเมรี นางสุนทรภะรี ไชยเชษฐ์ กฤษณาสมน้อง ให้สามารถสืบค้นและใช้งานได้ทุกที่ ทุกเวลาโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

นิทรรศการดิจิทัล

การจัดนิทรรศการบนสื่อดิจิทัลของศูนย์ข้อมูลฯ ที่ดำเนินการเผยแพร่แล้ว เช่น เทศกาลสงกรานต์ไทย-ไท พระราชดำริและการฟื้นฟูการแต่งกายแบบไทยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นต้น และในปี ๒๕๕๙ นี้ ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา มีโครงการจัดนิทรรศการบนสื่อดิจิทัลต่อเนื่องกันอีก ๔ ครั้ง ภายใต้หัวข้อ **“พระบารมีปกเกล้า”** เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และในปี ๒๕๕๑ จัดทำอีก ๔ ครั้ง ภายใต้หัวข้อ **“โครงการในพระราชดำริ”** ทั้งนี้ศูนย์ข้อมูลฯ มีวัตถุประสงค์ในการจัดนิทรรศการดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญและวาระโอกาสสำคัญต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมของสถาบันฯ ท่านผู้สนใจสามารถชมนิทรรศการได้ที่เว็บไซต์ของสถาบันไทยศึกษา

ผู้มีสิทธิใช้บริการ

- อาจารย์ นักวิจัย นิสิต และบุคลากรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุคคลผู้สนใจทั่วไป และนิสิต นักศึกษาทุกสถาบันการศึกษา

เวลาทำการ

จันทร์ - ศุกร์ เวลา ๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. วันวันหยุดราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์
แนะนำเว็บไซต์ไทยศึกษา

แนะนำเว็บไซต์ไทยศึกษา

วาสนา ชันชนะ

“โครงการคลังปัญญาไทย” เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการสร้างและพัฒนาแหล่งความรู้ขนาดใหญ่ของคนไทย โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อในการเข้าถึงประชาชน โดยอาศัยนวัตกรรมใหม่ภายใต้แนวคิด “เว็บ ๒.” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีแหล่งศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมแบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ อย่างอิสระ ผ่านทางเว็บไซต์ **“www.panyathai.or.th”** พร้อมทั้งผสมผสานแนวคิด “ชีวาภิวัตน์” หรือการแผ่ขยายความรู้ในทุก ๆ ด้านของชีวิต เพื่อให้คนไทยมีความรู้ อย่างพอเพียงที่จะก้าวเดินไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง มีเหตุผล มีสติสัมปชัญญะ ใช้ชีวิต อย่างสร้างสรรค์ และมีเป้าหมาย

ประเภทของการนำเสนอข้อมูล

“โครงการคลังปัญญาไทย” ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งความรู้ขนาดใหญ่ โดยอาศัยสื่ออินเทอร์เน็ต เนื่องจากเป็นสื่อที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ในขณะเดียวกัน ก็ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลความถูกต้องของข้อมูล โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นสองส่วนหลัก คือ

คลังสะสมองค์ความรู้

คลังสะสมองค์ความรู้ เป็นข้อมูลองค์ความรู้จากแหล่งที่ได้รับการตรวจสอบ ความถูกต้องและความสมบูรณ์จากผู้ให้ข้อมูลมาในระดับหนึ่งแล้ว อาทิ บทความ บทความเชิงวิชาการ ตำราเรียนเก่า วิทยานิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงสารานุกรม บทความจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ผู้เขียนหรือหน่วยงานที่ส่งบทความเข้าร่วม จะได้รับการประกาศชื่อและประวัติเพื่อเป็นเกียรติ และแสดงความขอบคุณ ในฐานะผู้ให้ความรู้กลับคืนสู่สังคม

สารานุกรมด้อยอด (Wiki)

สารานุกรมด้อยอด เกิดขึ้นจากแนวคิดของ Wikipedia ในต่างประเทศ ที่อนุญาตให้เปิดหัวข้อให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ เองได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูล สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเองได้ เพื่อให้แหล่งข้อมูลนี้สามารถขยายตัวได้เร็ว อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่กว้างขวาง หลากหลายและมีคุณภาพ โดยการเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ ในความรู้สาขาต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์

ขอบเขตของข้อมูล

ข้อมูลที่โครงการคลังปัญญามีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนในขั้นต้นนั้น ยังสามารถกำหนดขอบเขตได้เป็นสามลักษณะ กล่าวคือ

ข้อมูลประเภทสหวิทยาการ การแบ่งข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามหลักวิชาการต่าง ๆ เพื่อเปิดให้เด็กและเยาวชนศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจ

ข้อมูลประเภทสนับสนุนและส่งเสริมการทำความดี การนำเสนอข้อมูลประเภทที่ช่วยให้เกิดจิตสำนึกอันดีต่อสังคม ส่งเสริมให้เกิดการกระทำความดี สร้างจิตสาธารณะ และฮีโร่ด้อยอดให้กับเด็กและเยาวชน

ข้อมูลประเภทสนับสนุนและส่งเสริมการต่อยอดทางความคิด การนำเสนอข้อมูลเชิงคำถาม-คำตอบ และข้อมูลที่กระตุ้นให้เกิดการคิด ส่งเสริมการต่อยอดองค์ความรู้ตามจินตนาการ สนับสนุนแนวคิด “ชีวาภิวัตน์” และช่วยพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life - Long Learning)

คลังปัญญาไทย คือสารานุกรมด้อยอด ที่อนุญาตให้เปิดหัวข้อให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ เองได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูล สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเองได้ เพื่อให้แหล่งข้อมูลนี้สามารถขยายตัวได้เร็ว อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่กว้างขวาง หลากหลายและมีคุณภาพ โดยการเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในความรู้สาขาต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสารบัญข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. คลังปัญญาไทย
2. ในหลวง

พระราชประวัติ - พระราชพิธี - งานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา - พระราชกรณียกิจ - พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท - พระราชอัจฉริยภาพ - รางวัลที่ทรงได้รับ - คำศัพท์ทั่วไป

3. สุขภาพ

คู่มือสุขภาพ - สารพัดโรค - คุณภาพชีวิต - ครอบครัว - เยาวชน - อาหาร - ออกกำลังกาย - สุขภาพใจ - เชื่อมกับวัยรุ่น - ยาเสพติด - แอลกอฮอล์ - บุหรี่ - อุบัติเหตุ

4. การศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย - กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ - กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - ระดับช่วงชั้นการศึกษา - นักวิทยาศาสตร์ไทย - กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา - กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ - กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

5. ศาสนา

ศาสนาพุทธ - ศาสนาคริสต์ - ศาสนาอิสลาม - ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู - ศาสนาซิกข์ - ศาสนาอื่น ๆ

6. ประวัติศาสตร์ไทย

สมัยสุโขทัย - สมัยกรุงศรีอยุธยา - สมัยรัตนโกสินทร์ - สถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ - บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ - ประวัติความเป็นมาของจังหวัดต่าง ๆ - วัฒนธรรม และประเพณีไทย - การละเล่นแบบไทย - เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ - ประวัติศาสตร์ตามยุคสมัย

7. กฎหมาย

พระราชบัญญัติ - บทความกฎหมาย - กฎ - ร่างกฎหมาย - พระราชกำหนด

8. สาระความรู้ทั่วไป

ความรู้ทั่วไป - ปรากฏการณ์ธรรมชาติ - วันสำคัญ - สัตว์ - พืช - ท้องเที่ยว - กีฬา - บริการ - ความรัก - งานอดิเรก - ดนตรี - ราชการ - รัฐวิสาหกิจ - บุคคล - วิธีทำอาหาร - ธนาคาร - งานและอาชีพ

